

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Piotr Prusinowski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania P. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.

o jednorazowe odszkodowanie z tytułu pogorszenia się stanu zdrowia w związku z wypadkiem przy pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 9 stycznia 2020 r.,

zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 15 lipca 2019 r., sygn. akt X Ua (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Pismem nadanym za pośrednictwem poczty w dniu 27 grudnia 2018 r. ubezpieczony złożył wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 11 września 2018 r., składając jednocześnie wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia i wniesienia skargi kasacyjnej. Postanowieniem z dnia 9 stycznia 2019 r. Sąd Okręgowy ustanowił dla ubezpieczonego pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, a pismem z dnia 20 lutego 2019 r., doręczonym na adres tego pełnomocnika w dniu 22 lutego 2019 r., wezwał go do uzupełnienia w

trybie art. 169 § 3 k.p.c. wniosku ubezpieczonego o przywrócenie terminu poprzez dokonanie czynności procesowej, to jest złożenie skargi kasacyjnej w terminie 14 dni pod rygorem zwrotu wniosku w myśl art. 130 k.p.c. Następnie, wobec nieuzupełnienia przez pełnomocnika ubezpieczonego do dnia 8 marca 2019 r. tego wniosku, przewodniczący Sądu Okręgowego zarządzeniem z dnia 27 marca 2019 r. doręczonym w dniu 2 kwietnia 2019 r., zwrócił wniosek ubezpieczonego z dnia 27 grudnia 2018 r.

Pełnomocnik ubezpieczonego w dniu 4 kwietnia 2019 r. (data stempla pocztowego - 5 kwietnia 2019 r.) wniósł o przywrócenie terminu do uzupełnienia w trybie art. 169 § 3 k.p.c. w związku z art. 130 § 1 k.p.c. wniosku ubezpieczonego z dnia 27 grudnia 2018 r., wskazując, iż nie otrzymał jakiegokolwiek zarządzenia czy wezwania do uzupełnienia wniosku o przywrócenie terminu poprzez złożenie skargi kasacyjnej w terminie 14 dni od odbioru zarządzenia/wezwania, a przesyłka sądowa z dnia 22 lutego 2019 r. zawierała jedynie wyrok wraz z uzasadnieniem. W dniu 9 kwietnia 2019 r. (data stempla pocztowego) pełnomocnik ubezpieczonego wniósł zażalenie na zarządzenie przewodniczącego Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 marca 2019 r. o zwrocie wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. W dniu 17 kwietnia 2019 r. pełnomocnik ubezpieczonego, powołując się na wniosek o przywrócenie terminu z dnia 4 kwietnia 2019 r., wniósł skargę kasacyjną.

Postanowieniem z dnia 10 czerwca 2019 r. Sąd Okręgowy na podstawie art. 370 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 1 i 2 k.p.c. odrzucił zażalenie ubezpieczonego z dnia 9 kwietnia 2019 r. jako niedopuszczalne, wskazując iż zarządzenie przewodniczącego Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 marca 2019 r. nie jest orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie (k. 283-284). Ponadto Sąd na podstawie art. 132 § 1 k.p.c. zwrócił wniosek o przywrócenie terminu z dnia 4 kwietnia 2019 r. (data stempla pocztowego 5 kwietnia 2019 r.; k. 286). Z uwagi na negatywne rozpatrzenie wniosku ubezpieczonego z dnia 27 grudnia 2018 r. o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, jak również wniosku pełnomocnika ubezpieczonego złożonego w dniu 5 kwietnia 2019 r., Sąd Okręgowy uznał wniesienie skargi kasacyjnej w dniu 17 kwietnia 2019 r. za

spóźnione, a w konsekwencji postanowieniem z dnia 15 lipca 2019 r. odrzucił skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się pełnomocnik ubezpieczonego. W pierwszej kolejności wskazał na sprzeczność dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym w zakresie ustalenia, jakoby postanowieniem z dnia 10 czerwca 2019 r. Sąd odrzucił zażalenie pełnomocnika ubezpieczonego z dnia 9 kwietnia 2019 r. i jednocześnie, aby Sąd nie rozpatrzył wniosku pełnomocnika ubezpieczonego o przywrócenie terminu z dnia 4 kwietnia 2019 r. Pełnomocnik wskazał, że postanowieniem z dnia 10 czerwca 2019 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił wniosek odwołującego z dnia 4 kwietnia 2019 r. o przywrócenie terminu do uzupełnienia braków formalnych wniosku ubezpieczonego o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, tym samym rozpatrując go pod względem merytorycznym (k. 330-333). Pełnomocnik potwierdził, że pismem z dnia 5 czerwca 2019 r. Sąd poinformował go o zwrocie wniosku o przywrócenie terminu z dnia 4 kwietnia 2019 r. w oparciu o treść art. 132 § 1 k.p.c., zwracając fizycznie wskazany wniosek, niemniej jednak jednocześnie Sąd doręczył pełnomocnikowi ubezpieczonego prawomocne, zgodnie z treścią art. 363 § 1 k.p.c., postanowienie z dnia 10 czerwca 2019 r. oddalające wskazany wniosek. Wskazał również, że postanowienie o odrzuceniu zażalenia pełnomocnika ubezpieczonego z dnia 9 kwietnia 2019 r. nie zostało rozpoznane przez Sąd Okręgowy do dnia wniesienia zażalenia na postanowienie z dnia 15 lipca 2019 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej. Tym samym zdaniem skarżącego postanowienie z dnia 15 lipca 2019 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej jest co najmniej w świetle dyspozycji art. 398⁶ § 2 k.p.c. przedwczesne i nieuzasadnione.

Pełnomocnik ubezpieczonego wskazał również, że dokonane przez Sąd ustalenia faktyczne w zakresie rzeczywistego doręczenia pełnomocnikowi ubezpieczonego w dniu 22 lutego 2019 r. pisma z dnia 20 lutego 2019 r. zawierającego wezwanie do wniesienia skargi kasacyjnej w terminie 14 dni liczonych od dnia odbioru pisma, zostały dokonane z przekroczeniem zasad swobodnej oceny dowodów w postaci oświadczeń złożonych przez osobę odbierającą przedmiotową korespondencję oraz adwokata będącego świadkiem otwarcia przedmiotowej korespondencji i jej przekazania pełnomocnikowi

ubezpieczonego. Tym samym na gruncie dyspozycji art. 169 § 2 k.p.c. w zw. z art. 168 § 1 k.p.c., pełnomocnik ubezpieczonego co najmniej uprawdopodobnił, że ewentualne uchybienie 14 dniowemu terminowi do uzupełnienia braku formalnego wniosku o przywrócenie terminu z dnia 27 grudnia 2019 r. poprzez wniesienie skargi kasacyjnej, zostało dokonane bez jego winy.

Nadto zdaniem pełnomocnika skarżącego nie sposób zgodzić się także z dokonaną wykładnią art. 169 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 130 § 1 i § 2 k.p.c. w związku z art. 398⁵ § 1 k.p.c., w zakresie tak terminu do wniesienia przez stronę wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, która nie jest na wskazanym etapie reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, jak też terminu do złożenia wraz z wnioskiem przedmiotowej skargi kasacyjnej, w tym do ewentualnego uzupełnienia w trybie art. 130 § 1 k.p.c. braku formalnego wskazanego wniosku. Wskazał, że przyczyna uchybienia terminowi do wniesienia kasacji przez pełnomocnika ustanowionego przez Sąd (art. 169 § 1 *in fine* k.p.c.) ustaje w dniu, w którym miał on rzeczywistą możliwość wniesienia kasacji, a nie w dniu dowiedzenia się przez niego o wyznaczeniu go pełnomocnikiem. Rzeczywista możliwość wniesienia kasacji winna być interpretowana przez pryzmat dwumiesięcznego terminu określonego w art. 398⁵ § 1 k.p.c. Tym samym, *per analogiom*, uzupełnienie braku formalnego wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej poprzez jej sporządzenie i wniesienie, może nastąpić w terminie w jakim ustanowiony w sprawie pełnomocnik ma rzeczywistą możliwość sporządzenia takiej skargi kasacyjnej, nie później jednak niż w terminie dwóch miesięcy od dnia dowiedzenia się przez pełnomocnika o jego wyznaczeniu w takim celu, to jest *de facto* od dnia doręczenia pełnomocnikowi wyroku Sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem.

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 394¹ § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 394 § 3 k.p.c. oraz art. 398¹⁵ § 1 zd. 1 k.p.c. wniósł o uchylenie w całości postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 15 lipca 2019 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie należało uznać za uzasadnione.

Skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżania charakteryzującym się wysokim stopniem sformalizowania, przysługującym w najpoważniejszych sprawach. Ocenie takiej daje wyraz znaczne przedłużenie terminu do jej wniesienia. Nie wymaga uzasadnienia stwierdzenie, że sporządzenie skargi kasacyjnej przez adwokata lub radcę prawnego musi poprzedzać zapoznanie się z aktami sprawy oraz ze stanowiskiem strony co do zakresu skargi, a jej wniesienie - uprzedniego sporządzenia. Czynności te powinny być wykonane bez nieuzasadnionej zwłoki, ale także z należytą starannością i dbałością o interes reprezentowanej strony (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2009 r., III CZP 117/08, LEX nr 478083). Termin do wniesienia skargi kasacyjnej przez stronę (uczestnika) wynosi dwa miesiące od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem stronie skarżącej. Termin ten jest terminem ustawowym i procesowym, niedopuszczalne jest jego skrócenie lub przedłużenie (A. Turczyn, [w:] Piaskowska Olga Maria (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz do niektórych przepisów*, LEX 2019). Według art. 124 § 3 k.p.c. w razie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego na wniosek zgłoszony przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej przez stronę, która prawidłowo zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, sąd doręcza ustanowionemu adwokatowi lub radcy prawnemu orzeczenie z uzasadnieniem z urzędu, a termin do wniesienia skargi kasacyjnej biegnie od dnia doręczenia pełnomocnikowi orzeczenia z uzasadnieniem. Także w tym przypadku dwumiesięczny termin na wniesienie skargi kasacyjnej nie ulega skróceniu. Co więcej, termin wniesienia skargi kasacyjnej ulega przerwaniu na skutek złożenia przez stronę wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym (M. Manowska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-505*(38), wyd. III, LEX 2015).

W rozpoznawanej sprawie ubezpieczony nie dochował ustawowego terminu, o którym mowa w art. 124 § 3 k.p.c., ale jednocześnie z dokonaniem tej czynności procesowej, złożył wniosek o przywrócenie terminu. Wniosek ten określił jako wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, nie zaś wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o ustanowienie adwokata albo radcy

prawnego z urzędu w celu sporządzenia skargi kasacyjnej, który w orzecznictwie jest uznawany za dopuszczalny (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2017 r., I UZ 32/17, OSNP 2018 nr 9, poz. 128). Zauważyć należy, że już tylko sam spóźniony wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu uzasadniałby, na podstawie art. 398⁶ § 2 lub 3 k.p.c., odrzucenie skargi kasacyjnej jako wniesionej po terminie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2017 r., I UZ 32/17, OSNP 2018 nr 9, poz. 128). W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy przychylił się jednakże do wniosku ubezpieczonego i ustanowił pełnomocnika z urzędu, ograniczając mu termin do wniesienia skargi kasacyjnej z dwóch miesięcy do 14 dni od momentu doręczenia wyroku Sądu Okręgowego wraz z uzasadnieniem. Swoje rozstrzygnięcie oparł na przepisie art. 169 § 3 k.p.c. w związku z art. 130 k.p.c.

Zauważyć należy, że kodeks postępowania cywilnego w powyższych przepisach nie zawiera regulacji pozwalającej na skracanie dwumiesięcznego ustawowego terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Przepis art. 169 § 3 k.p.c. wskazuje na konieczność dokonania czynności procesowej, której dotyczy wniosek o przywrócenie terminu, równocześnie ze złożeniem tego wniosku. Przepis ten nie daje podstaw do wyznaczenia jakiegokolwiek (nowego, odmiennego) terminu na dokonanie czynności procesowej. Winien być on odczytywany łącznie z art. 169 § 1 k.p.c., który wskazuje na wniesienie pisma z wnioskiem o przywrócenie terminu w ciągu tygodnia od czasu ustania przyczyny uchybienia terminu. W orzecznictwie wskazuje się, że na tle określonego w art. 169 § 3 k.p.c. wymogu równoczesnego dokonania, wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu, czynności procesowej należy przyjąć, że ocena ustania przyczyny uchybienia terminowi powinna pozostawać w ścisłym związku z ustaleniem w zakresie realnej możliwości dopełnienia określonej czynności procesowej. Dopóki możliwość ta nie ma rzeczywistego charakteru, dopóty nie można mówić o ustaniu przeszkody uniemożliwiającej dokonanie czynności procesowej, a więc o ustaniu przyczyny uchybienia terminowi. Jeżeli przy ocenie tej w rachubę wchodzi uchybienie terminowi do wniesienia skargi kasacyjnej trzeba mieć na względzie specyfikę tej sytuacji, polegającą na niemożności samodzielnego działania przez stronę, która musi korzystać z wyręczenia przez

adwokata lub radcę prawnego (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2009 r., III CZP 117/08, LEX nr 478083).

Dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego również nie uzasadnia dokonanego przez Sąd Okręgowy rozstrzygnięcia. W postanowieniu z dnia 26 stycznia 2016 r. Sąd Najwyższy przyjął, że ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, który jest uprawniony do wniesienia skargi kasacyjnej w otwartym dla pełnomocnika terminie kasacyjnego zaskarżenia, liczonym od dnia doręczenia mu kontestowanego wyroku wraz z uzasadnieniem (art. 124 § 3 k.p.c.), wyklucza odrzucenie sporządzonej przezeń skargi kasacyjnej przez Sąd drugiej instancji na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c., choćby reprezentowana strona nie zgłosiła wniosku o ustanowienie adwokata z urzędu przed upływem dla niej terminu do wniesienia skargi kasacyjnej (II PZ 16/15, LEX nr 1970390). Odmienne rozstrzygnięcie zapadło dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie II UZ 48/10, LEX nr 844756, w której Sąd Najwyższy stwierdził, że przepis art. 124 § 3 k.p.c. imperatywnie warunkuje terminowe wniesienie skargi kasacyjnej przez ustanowionego pełnomocnika procesowego z urzędu od uprzedniego zgłoszenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej przez stronę. W takiej sytuacji procesowej pełnomocnik z urzędu, ustanowiony na wniosek zgłoszony po upływie terminu przewidzianego w art. 398⁵ § 1 k.p.c., powinien złożyć wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2013 r., I UZ 34/13, LEX nr 1555387). Mimo iż przywołane orzeczenia wiążą odmienne skutki ze złożeniem wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu po upływie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, nie wskazują na możliwość skrócenia przez sąd temu pełnomocnikowi terminu do wniesienia skargi kasacyjnej.

Należy również pamiętać, że przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu przed Sądem Najwyższym (art. 87¹ k.p.c.) dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem niższej instancji. Dotyczy to przede wszystkim wnoszenia i uzupełniania braków środków odwoławczych i środków zaskarżenia, wnoszonych za pośrednictwem sądów, które wydały zaskarżone orzeczenie,

wniosków o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Zgodnie z art. 130 § 5 k.p.c., pisma procesowe sporządzone z naruszeniem art. 87¹ k.p.c. podlegają zwrotowi bez wzywania do usunięcia braków, chyba że ustawa stanowi inaczej. Dyspozycją art. 130 § 5 k.p.c. niewątpliwie objęty jest wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2013 r., I UZ 34/13, LEX nr 1555387). Z powyższego wynika, że wniosek o przywrócenie terminu do złożenia skargi kasacyjnej mógł zostać złożony dopiero przez pełnomocnika ustanowionego do sporządzenia skargi kasacyjnej. Tym samym brak było podstaw do wezwania pełnomocnika ubezpieczonego pismem z dnia 22 lutego 2019 r. do uzupełnienia wniosku o przywrócenie terminu złożonego przez stronę w dniu 27 grudnia 2019 r., poprzez złożenie skargi kasacyjnej w terminie 14 dni pod rygorem zwrotu wniosku w myśl art. 130 k.p.c. Powyższe dokonane bez podstawy prawnej wezwanie miało z kolei wpływ na pozostałe rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego - zarządzenie przewodniczącego z dnia 27 marca 2019 r. (doręczone 2 kwietnia 2019 r.), zwrot wniosku pełnomocnika z dnia 4 kwietnia 2019 r. (k. 286), postanowienie z 10 czerwca 2019 r. (k. 330-333), a ostatecznie postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 15 lipca 2019 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej.

W tej sytuacji Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁵ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.